

TABELA DE DISPERSIE

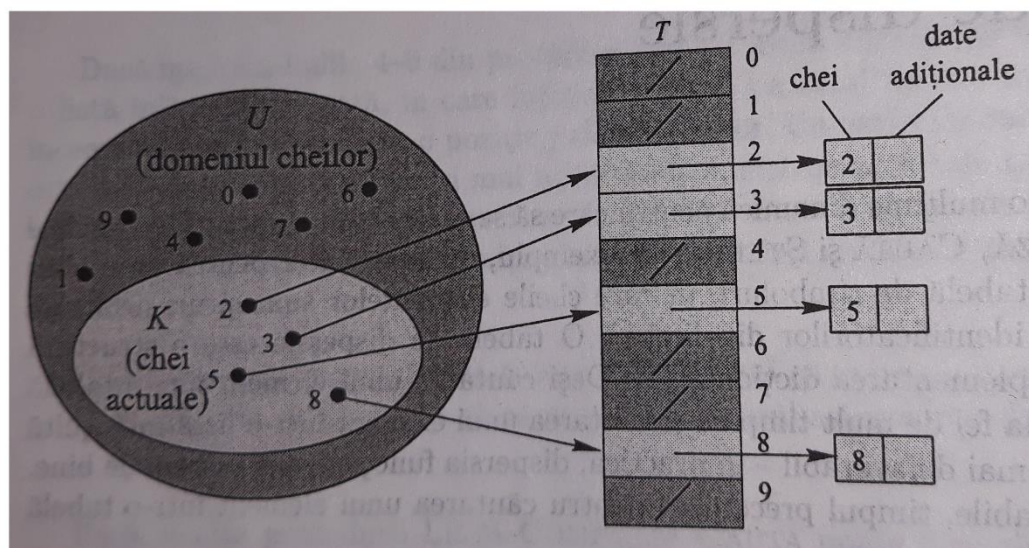
Hash Table

- Este o structură de date **eficientă** pentru implementarea dicționarilor (și nu numai).
- Exemplu: un compilator păstrează o **tabelă de simboluri**, în care cheia este șirul de caractere corespunzător unui identificator
- TD poate fi folosită pentru implementarea containerelor pe care operațiile specifice sunt: **adăugare** element, **căutare** element, **ștergere** element. Ex: dicționare, colecții, mulțimi
 - JAVA
 - HashMap (dicționar reprezentat folosind o tabelă de dispersie)
 - HashSet (mulțime reprezentată folosind o tabelă de dispersie)
 - STL
 - unordered_set (mulțime reprezentat folosind o tabelă de dispersie)
 - unordered_map (dicționar reprezentată folosind o tabelă de dispersie).
- TD este o generalizare a noțiunii mai simple de **tabelă cu adresare directă**
- **Notății**
 - n – numărul de elemente din container
 - un element e din container este o pereche cheie (c) – valoare (v) (**$TElement = TCheie \times TValoare$**)
 - U – **domeniul** (universul) cheilor
 - K – domeniul actual al cheilor (mulțimea cheilor efectiv memorate în container)

Tabelă cu adresare directă

- Notății și presupuneri
 - Presupunem chei numere naturale, chei distincte
 - Domeniul cheilor $U = \{0, 1, 2, \dots, m-1\}$ - m relativ mic
 - K – domeniul actual al cheilor (mulțimea cheilor efectiv memorate în container)
- Tabela cu adresare directă este memorată sub forma unui vector $T[0..m-1]$
 - Locația $T[c]$ va corespunde cheii c (la acea locație se memorează cheia și datele adiționale asociate acesteia)
 - Dacă o cheie $c \notin K$, atunci $T[c]$ va conține NIL (sau o valoare specială care marchează locație goală)
 - $T[c]$ poate memora un pointer spre elementul având cheia c sau chiar elementul (cheia și valoarea asociată)

Exemplu

Considerăm următoarea reprezentare:

TElement

c : TCheie

v : TValoare

TabelaAdresareDirecta

m : Întreg

e : TElement[0.. $m-1$]

Cele trei operații (**căutare**, **adăugare**, **ștergere**) pe o tabelă cu adresare directă sunt sumarizate mai jos:

CAUTĂ (T, c)

//pre: T este o tabelă cu adresare directă, c este o cheie, de tip TCheie

@ returnează $T.e[c]$

ADAUGĂ (T, e)

//pre: T este o tabelă cu adresare directă, e este de tip TElement

@ $T.e[e.c] \leftarrow e$

ȘTERGE (T, c)

//pre: T este o tabelă cu adresare directă, c este de tip TCheie

@ $T.e[c] \leftarrow \text{NIL}$

▪ **Observații**

- o tabelă cu adresare directă funcționează bine dacă universul cheilor este mic
- complexitatea timp a operațiilor este $\theta(1)$
- spațiul de memorare este $\theta(|U|)$

▪ **Dezavantaje**

- dacă universul U este mare, memorarea tabelului T poate fi nepractică, sau chiar imposibilă, dată fiind memoria disponibilă.
- dacă mulțimea K este mică relativ la U , rămâne mult spațiu nefolosit \Rightarrow gestionare inefficientă a spațiului de memorare.

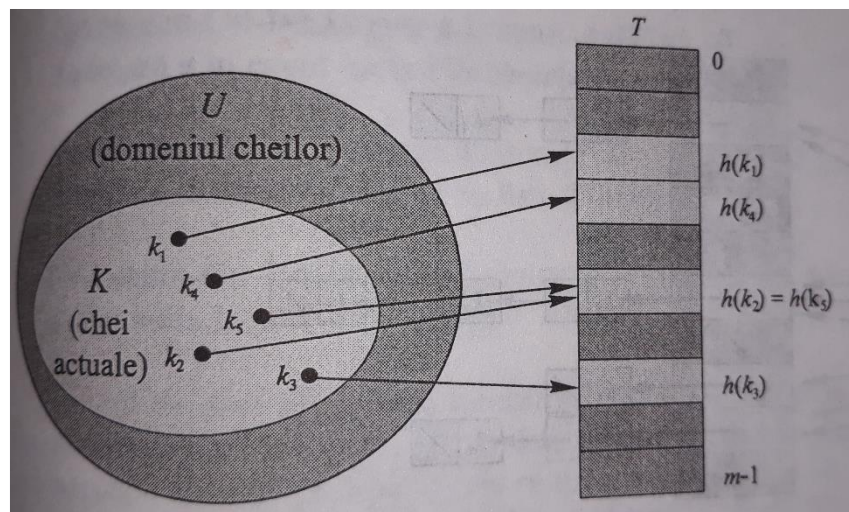
PROBLEMĂ

Sugerați cum se poate implementa o tabelă cu adresare directă în care cheile elementelor memorate nu sunt neapărat distincte și elementele pot avea date adiționale.

Tabela de dispersie

- $T[0..m-1]$
 - m – număr locații din tabelă
- reduce spațiul de memorare la $\theta(|K|)$ - eficientizare a spațiului de memorare (mai ales când K este mult mai mică decât)
- complexitatea timp *medie* pentru toate operațiile pe TD (adăugare, căutare, ștergere) este $\theta(1)$.
 - **căutarea** unui element într-o TD poate necesita $\theta(n)$ în caz *defavorabil* (ca și căutarea în liste)
 - în practică, dispersia funcționează foarte bine
 - timpul *mediu* preconizat pentru căutarea este $\theta(1)$
- se definește o **funcție de dispersie** (*hash function*) $d: U \rightarrow \{0, 1, \dots, m-1\}$
 - $d(c)$ este **valoarea de dispersie** a cheii c
 - vom spune **C se dispersează** în locația $d(c)$
- dacă două chei c_1 și c_2 se dispersează în aceeași locație, adică $d(c_1) = d(c_2)$, spunem că avem o **coliziune**
 - evitarea totală a coliziunilor este imposibilă
 - deoarece $|U| > m$, sigur există două chei care să fie în coliziune
 - minimizare numărului de coliziuni
 - printr-o alegere potrivită a funcției de dispersie

Exemplu În figura de mai jos, cheile sunt notate cu k (*keys*), iar funcția de dispersie prin h (*hashing function*).

- **dispersia perfectă** (*perfect hashing, perfect hash function*)

- fără coliziuni
 - când se cunosc cheile (mulțimea de chei este statică – ex. compilatoare)
- vom discuta în cursul 10
- cum se face **adăugarea unui nou element** $e=(c, v)$?
 - se calculează locația de dispersie a cheii c , $i = d(c)$
 - dacă locația i este liberă, atunci se adaugă elementul la locația i
 - dacă la locația i mai e memorat un alt element \Rightarrow **rezolvare coliziune**
 - 3 metode de rezolvare a coliziunilor
 - **prin liste independente (înlănțuire)**
 - **prin liste întrepătrunse**
 - **prin adresare deschisă**
- **funcție de dispersie bună**
 - este ușor de calculat (folosește operații aritmetice simple) - $\theta(1)$
 - produce cât mai puține coliziuni.

Interpretarea cheilor ca numere naturale

- Majoritatea funcțiilor de dispersie presupun universul cheilor din mulțimea numerelor naturale
- În cazul în care cheile nu sunt numere naturale, trebuie găsită o modalitate de a le interpreta ca numere naturale – o funcție care asociază fiecărei chei un număr natural (implementare **-hashCode:TCheie** $\rightarrow \{0, 1, 2, \dots\}$)
 - identificatorul **pt** poate fi interpretat ca un număr în baza **128** – $(pt)_{128} = 112 \cdot 128 + 116 = 14452$.
 - pentru un șir de caractere putem considera suma codurilor ASCII ale caracterelor.
 - ...
- În cazul în care în container elementele sunt de tip **TElement** (nu au asociată o cheie - ex. mulțime, colecție), **hashCode:TElement** $\rightarrow \{0, 1, 2, \dots\}$
- Pp. în cele ce urmează că avem chei naturale.

Funcții de dispersie

- O funcție de dispersie bună satisface (aproximativ) *ipoteza dispersiei uniforme simple* (**Simple Uniform Hashing - SUH**): fiecare cheie se poate dispersa cu aceeași probabilitate în oricare din cele m locații.
 - $P(d(c) = j) = \frac{1}{m}, \forall j = 0, \dots, m - 1 \quad \forall c \in U$
 - $P(d(c_1) = d(c_2)) = \frac{1}{m}, \quad \forall c_1, c_2 \in U$
 - dacă $P(c)$ este probabilitatea de a alege cheia c , atunci $\sum_{c: d(c)=j} P(c) = \frac{1}{m} \quad \forall j = 0, 1, \dots, m - 1$
 - în general, nu se poate verifica această condiție, deoarece nu se cunoaște distribuția de probabilitate P
 - dacă această ipoteză este verificată, atunci se minimizează numărul de coliziuni
 - în practică se pot folosi tehnici euristice pentru a crea funcții de dispersie care să se comporte bine.

I. Metoda diviziunii

- Dispersia prin diviziune

- $d(c) = c \bmod m$
- Experimental: valori bune pentru m sunt numerele prime nu prea apropiate de puteri exacte ale lui 2 (ex: 13,...)
- $m=13$
 - $c=63 \Rightarrow d(c)=11$
 - $c=26 \Rightarrow d(c)=0$
- ex: pentru a reține $n=2000$ șiruri de caractere (1 caracter = 8 biți)
 - 3 elemente, în medie, într-o coliziune
 - $\Rightarrow m=701$ (apropiat de $2000/3$, nu e apropiat de o putere a lui 2)
 - $\Rightarrow d(c) = c \bmod 701$

II. Metoda înmulțirii

- $d(c) = [m \cdot (c \cdot A \bmod 1)]$ unde " $c \cdot A \bmod 1$ " reprezintă partea fracționară a lui $c \cdot A$ ($c \cdot A - [c \cdot A]$)
- Valoarea lui m nu e critică (în general este o putere a lui 2)
- Knuth: valoarea optimă pentru A este $\frac{\sqrt{5}-1}{2} \approx 0.6180339887$ (golden ratio-1)
 - $m = 13, A = 0.6180339887$ (Knuth)
 - $c=63 \Rightarrow d(c) = [13 * \text{frac}(63 * A)] = 12$
 - $c=52 \Rightarrow d(c) = [13 * \text{frac}(52 * A)] = 1$
 - $c=129 \Rightarrow d(c) = [13 * \text{frac}(129 * A)] = 9$

III. Dispersia universală

- $c = \langle c_1, c_2, \dots, c_k \rangle$
- $d(c) = (\sum_{i=1}^k c_i \cdot x_i) \bmod m$ unde $\langle x_1, x_2, \dots, x_k \rangle$ este o secvență de numere aleatoare fixate (selecțate de-a lungul inițializării funcției de dispersie)
- apropiată de ipoteza SUH

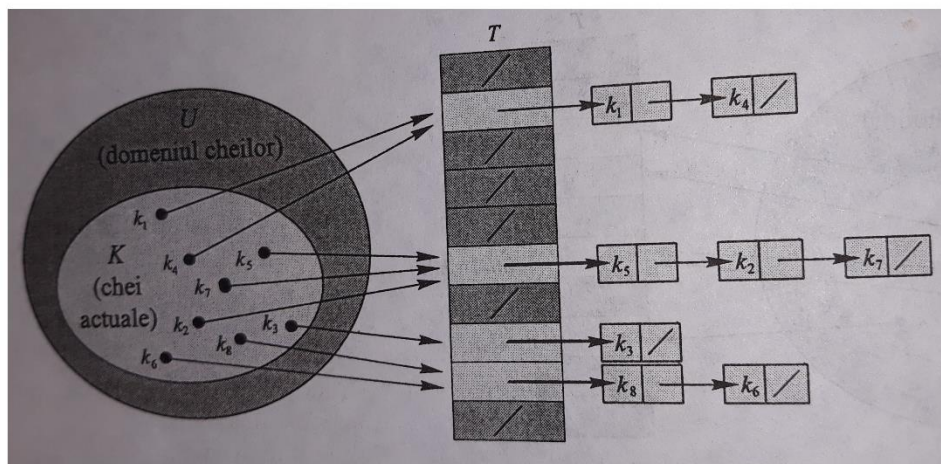
Observație

- în cazul în care cheile nu sunt numere naturale, funcția de dispersie d (una din cele definite anterior) se definește nu pe cheia c , ci pe **hashCode**-ul acesteia
- ex: $d(c) = \text{hashCode}(c) \bmod m$

A. Rezolvare coliziuni prin liste independente (înlănțuire) – SEPARATE CHAINING

- Elementele care se dispersează în aceeași locație (sunt într-o coliziune), vor fi puse într-o listă înlănțuită.
 - în general, alocare dinamică pentru memorarea înlănțuirilor
 - listele pot fi simplu sau dublu înlănțuite
- Locația j conține un pointer către capul listei înlănțuite a elementelor care se dispersează în locația j (dacă această listă e vidă, se memorează NIL).
- Operațiile sunt ușor de implementat.

Exemplu În figura de mai jos, cheile sunt notate cu k (**keys**), iar funcția de dispersie prin h (**hash function**).

Dacă $m=10$, $K=\{11, 21, 31, 5, 15, 7, 17, 27\}$, $d(c) = c \bmod m$, atunci

- $d(11) = d(21) = d(31) = 1$
- $d(5) = d(15) = 5$
- $d(7) = d(17) = d(27) = 7$

și tabela va fi

0	
1	→ 11 → 21 → 31
2	
3	
4	
5	→ 5 → 15
6	
7	→ 7 → 17 → 27
8	
9	

Reprezentare și operații

TElement

c : TCheie
 v : TValoare

Container

m : Întreg
 l : TListă[0.. $m-1$]

- d este funcția de dispersie, $d: \text{TCheie} \rightarrow \{0, 1 \dots m - 1\}$
- pp. cheia are o singură valoare asociată
- Container poate fi, de ex., dicționar, mulțime, colecție.
 - în cazul mulțimii/colecției, **TCheie=TElement** și nu există valoare asociată cheii.

CAUTĂ (C, ch)

// pre: C este un container reprezentat sub forma unei TD (coliziuni prin înlanțuire), ch este de tip
// TCheie

@ caută elementul cu cheia ch în lista $C.l[d(ch)]$

ADAUGĂ (C, e)

// pre: C este un container reprezentat sub forma unei TD (coliziuni prin înlanțuire), e este de tip
// TElement

@ se adaugă elementul e în capul listei înlanțuite $C.l[d(e.c)]$

ȘTERGE (T, ch)

// pre: C este un container reprezentat sub forma unei TD (coliziuni prin înlanțuire), ch este de tip
// TCheie

@ se șterge elementul cu cheia ch din lista înlanțuită $C.l[d(ch)]$

Observații

- Este posibil ca listele independente să fie memorate ordonat după cheie sau valoare
- Funcția de dispersie este considerată *bună* dacă listele au aproximativ aceeași lungime
- Dacă apar multe liste de vide sau liste prea lungi, se modifică $m \Rightarrow$ redispersare (**rehashing**)

Timp defavorabil pentru operații

Pp n este numărul elementelor din container.

- **CAUTĂ** – $O(n)$
 - toate elementele se dispersează în aceeași locație ($\theta(n)$) – dacă elementul nu e găsit)
- **ADAUGĂ** – $\theta(1)$
 - se poate adăuga la începutul listei înlanțuite
- **ȘTERGE** – presupune
 - (1) căutare nod în lista înlanțuită + (2) ștergere nod $\Rightarrow O(n)$

Exemplu

$m=10, d(c)=c \bmod m$

c	5	15	13	22	28	35	38	32	2
d(c)	5	5	3	2	8	5	8	2	2

0

1

2 → 2 → 32 → 22

3 → 13

4

5 → 35 → 15 → 5

6

7

Iterator

- dacă listele sunt simplu înlănțuite cu alocare dinamică
- iteratorul va memora
 - o referință c către containerul reprezentat folosind o TD cu coliziuni prin liste independente
 - poziția curentă $pozCurent$ din tabelă (indică lista înlănțuită iterată)
 - adresa unui nod (pointer) $curent$ din lista înlănțuită de la poziția $pozCurent$

Telement	Nod	Container	IteratorContainer
$c: Tcheie$	$e: TElement$	$m: \hat{Intreg}$	$c: Container$ //referință (în implementare)
$v: TValoare$	$urm: \uparrow Nod$	$l: \uparrow Nod [0..m-1]$	$pozCurent: Intreg$
			$curent: \uparrow Nod$

Operațiile pe iterator sunt descrise în Pseudocod, în continuare.

Pe lângă operațiile uzuale ale iteratorului (*creează*, *prim*, *valid*, *element*, *următor*), avem nevoie de o operație auxiliară **deplasare** care, dacă lista de la locația curentă $pozCurent$ a fost iterată până la final ($curent$ devine invalid), deplasează $pozCurent$ pe următoarea locație din tabelă care conține o listă nevidă și poziționează $curent$ pe primul nod din această listă.

- în exemplul anterior, dacă $pozCurent=3$ și s-a terminat de iterat lista de la poziția 3, mută $pozCurent$ pe 5, iar $curent$ va indica 35.
- această operația NU va fi în interfața iteratorului (secțiunea publică), ci în implementare (secțiunea privată)

Subalgoritm deplasare (i) este

{pre: i : IteratorContainer}

{post: deplasează iteratorul pe prima listă nevidă care urmează după locația $pozCurent$ }

{incrementăm $pozCurent$ cât timp nu s-a epuizat tabela și lista de la poziția $pozCurent$ e vidă}

CâtTimp ($i.pozCurent < i.c.m$) \wedge ($i.c.l[i.pozCurent] = NIL$) **execută**

$i.pozCurent = i.pozCurent + 1$

SfCâtTimp

{dacă nu s-a epuizat tabela}

Dacă $i.pozCurent < i.c.m$ **atunci**

$i.curent \leftarrow i.c.l[i.pozCurent]$

SfDacă

SfSubalgoritm

Subalgoritm creează (i, c) este

$i.c \leftarrow c$

$i.pozCurent \leftarrow 0$

{căutăm prima listă nevidă, pentru a poziționa iteratorul}

deplasare(i)

SfSubalgoritm

Subalgoritm prim (i) este

$i.pozCurent \leftarrow 0$

deplasare(i)

SfSubalgoritm

Funcția valid(i) este

{locația curent iterată nu depășește numărul de locații din tabelă și nodul curent este valid }

valid $\leftarrow (i.pozCurent < i.c.m) \wedge (i.curent \neq \text{NIL})$

SfFuncție

Subalgoritm element (i, e) este

{pre: i este valid}

$e \leftarrow [i.curent].e$

SfSubalgoritm

Subalgoritm urmator (i) este

{pre: i este valid}

$i.curent \leftarrow [i.curent].urm$

{dacă s-a terminat de iterat lista curentă, căutăm prima listă nevidă, pentru a re poziționa iteratorul}

Dacă $i.curent = \text{NIL}$ **atunci**

$i.pozCurent = i.pozCurent + 1$

deplasare(i)

SfDacă

SfSubalgoritm

Observație

- complexitatea iterării unui container cu n elemente, reprezentat folosind o TD cu m locații șo liste independente este $\theta(n + m)$

În directorul asociat cursului 8 (pe pagina cursului), găsiți implementarea parțială, în limbajul C++, a containerului **Colecție** (reprezentarea este sub forma unei TD în care coliziunile sunt reprezentate prin în lă n ț u i r e).

Analiza dispersiei cu în lă n ț u i r e

Notații și presupuneri

- $\alpha = \frac{n}{m}$ factorul de încărcare al tablei (numărul mediu de elemente memorate într-o în lă n ț u i r e)
- Pp. că timpul de calcul al funcției de dispersie este $\theta(1)$ (!! la timpul de căutare se adaugă și timpul de calcul al funcției de dispersie)

– La **căutare** apar 2 cazuri

- Căutare **cu succes** (găsim elementul)
- Căutare **fără succes** (nu găsim elementul)

Teorema 1. Într-o TD în care coliziunile sunt rezolvate prin înlănțuire, în *ipoteza dispersiei uniforme simple* (SUH), o căutare **fără succes**, necesită, în *medie*, un timp $\theta(1 + \alpha)$.

În ipoteza SUH, fiecare listă are aceeași lungime, α , iar o cheie se poate dispersa, cu aceeași probabilitate, în orice locație (poate fi în oricare dintre liste)

- (1) căutarea fără succes necesită iterarea unei liste $\Rightarrow \alpha$
- (2) calcul funcției de dispersie $\Rightarrow 1$
- Din (1) și (2) $\Rightarrow \theta(1 + \alpha)$.

Teorema 2. Într-o TD în care coliziunile sunt rezolvate prin înlănțuire, în *ipoteza dispersiei uniforme simple* (SUH), o căutare **cu succes**, necesită, în *medie*, un timp $\theta(1 + \alpha)$.

Intuiție

- probabilitatea ca o cheie să se disperseze într-una din liste este $\frac{1}{m}$
- în lista de pe poziția j , elementul poate fi găsit după 1, 2, ..., α pași \Rightarrow timpul mediu este aproximativ

$$\frac{1}{m} \sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^{\alpha} \frac{i}{\alpha} \in \theta(1 + \alpha)$$

CONCLUZII

- Dacă $n = O(m)$ $\Rightarrow \alpha = \frac{O(m)}{m} = O(1) \Rightarrow$ **căutarea** necesită, în *medie*, timp constant $\theta(1)$
- Adăugarea necesită $\theta(1)$
- Dacă listele sunt dublu înlănțuite atunci ștergerea unui nod se poate face în $\theta(1)$

\Rightarrow **TOATE OPERAȚIILE (adăugare, căutare, ștergere) POT FI EXECUTATE ÎN MEDIE ÎN $\theta(1)$**

Observații

- Pentru memorarea listele independente se pot folosi și arbori echilibrați, ceea ce va reduce complexitatea timp în caz defavorabil la căutare de la $\theta(n)$ la $\theta(\log_2 n)$.
- Rezolvarea colizunilor prin liste independente se mai numește și **dispersie deschisă** (*open hashing*) sau **adresare închisă** (*closed adressing*)
 - elemente sunt memorate în afara tablei.

PROBLEME

1. Presupunem că folosim o funcție de dispersie aleatoare d pentru a dispersa n chei distincte într-o tabelă T de dimensiune m . Care este numărul mediu de coliziuni? (cardinalul probabil al mulțimii $\{(x, y) \in T\text{Cheie} \times T\text{Cheie} : d(x) = d(y)\}$)
2. Presupunem că folosim o TD în care coliziunile sunt rezolvate prin înlănțuire (liste independente), dar fiecare listă este ordonată după cheie. Care va fi timpul de execuție pentru **căutare** (cu succes, fără succes), **adăugare** și **ștergere**?

3. Arătați că dacă $|U| > n \cdot m$, atunci există o submulțime a lui U de mărime n ce conține chei care se dispersează toate în aceeași locație, astfel încât timpul de căutare pentru dispersia cu înlănțuire, în cazul cel mai defavorabil, este $\theta(n)$.